

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

י הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

(כה) על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים במדבר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי קב:

י (ח) שמעו את הדבר אשר דבר יהוה עליכם בית ישראל:

(ג) כה אמר יהוה אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה:

(ג) כי תקות העמים הבל הוא קמן בז"ק

(כה) מצרים ואוואהל אלם יהודה, אדום אונר דיא זאיה. נע עמון'ס, מואב אונר אללע רונרנע שארנען, דיא אין דער וויסטע וואהנען, דען דיעוע פעלקער אללע זינר אינבע שניטטענער פאררויט, אונר דיא נאנצע הויז ישראל איזט אונבעשניטטענען הערצענס. י (ח) פערנעהמט, הויז ישראל! דען אויפטראג, דען אייך דער הערר ערטהיילט! (ג) זא שפריכט דער עוויגע: אהמעט ניכט נאך דער פעלקער זיטטע, פירכטעט אייך דיא הויממעלס צייכען ניכט, פאר וועלכען דיעוע פעלקער זיך פירכטען; (ג) דען נור איין אייטלער געט צע איזט עס, וואס דיעוע פעל קער

ר ש י

(כה) על מצרים וגו'. שנינו ארץ ישראל היו ולקו אחריה בסמוך לה כמו שכתוב (כימקאל ב"ט) ומסוכה נסרר עולם: קולו פאה. ל' קנה המוקלין נפאת מדבר: י (ב) אל דרך הגוי' אל תלמדו. ואל מאותות השמים אל תחתו ממאורות לוקין: חרש

ב א ו ר

הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב. (כה) ועל כל קצוצי פאה, כל יושבי ערב גזו מקדם כאת ראשם וזקנם מסניב כנזר לכבוד אלהיהם, ובאשר יספר לנו הסופר הערודות, ואולי היו גם בני נבל בתוכם, כי גם המה נפקדו, כנאמר למטה ב' כ"ה ב"ו ובנבואת ירמיה על הגוים. י (א) שמעו את הדבר, ממאמר כה אמר ה' לנאית (ו' כ"א) עד הנה דבר הנביא ויעד פורעניות על העברו' שניס ובין עכמס, כמ וילכו במועלו' בשרירות לבם ויהיו לאחור ולא לפנים (שם כ"ד), ובאשר כתבתי שם אין איש נחם על רעתו לאמר (ח' ו') וגו', והוא היה הסעיף הג' מחלק הראשון של נבואתו בימי יאשיהו המלך, ובמאמר קשה וכבד כה אמר ה' אל יתהלל חכם נחמחו בנאמר מלפני זה סיים את חלקו הראשון ומתחיל פה מיד חלקו השני לעוררם לתשובה, ולהראות להם את כל המעשים אשר עשו לו ה' לעשות לאות על עונשם המיועד להם, כמו קח את האזור וגו', לא תקח לך אזה; ובתוך הדברים האלה יבאו ג"כ דברי מחנונים אל ה' צעד העם ובעד נפשו, וגם דברי משפט עבור מקרה בני עמו, והמאמר הולך עד הפ' כה אמר ה' אלי הלוך ועמד וגו' (בפ' י"ז י"ט), ובאשר כתבתי בתחלת פ' ב' ע"ש. (ב) כה אמר ה', זה מסוכ למעלה ובאשר כתבתי בפרשה הקודמת, שלא יאמרו בני ישראל אם יראו דרך הגוים ללכה נלך גם אנחנו בדרכם ונבטחה באלהיהם, כי המה בעזרתם ועל ידם גברו עלינו במלחמה, ע"ז אמר הנביא פה אל תלמדו אל דרכם ואל תחתו מאותות השמים, כי הבל המה ולא יכלו להרע או להטיב ובעת פקודתם יאבדו, לכן השמרו לילך בדרכיהם שלא תפלו בנופלים כי אותם ינלה ה' ואתכם לא יעשה כלה. אל דרך הגוים, כמו את דרך הגוים, ובמזהו אספרה אל חוק (תהלים ב' ז'), ויעדו אל מדין (שופטים ז' ב"ה), (רד"ק). (ג) חוקת העמים, סדנר אצר שמו

קער זיך צום געגענשטאנדע
 דער פֿערעהרונג מאַען, איין
 בלאַק אויס דעם וואַלדע געהוי-
 ען, איין ווערק, דאָז דער
 קינסטלער מיט דעם ביילע
 פֿערפֿערטיגען מיסטע. (ד) מיט
 זילבער אונד נאָלד מוס מאַן עס
 פֿערציערען, מיט געגעלן אונד
 האַממער בעפֿעסט'גען, דאָס
 עס ניכט וואַנקע. (ה) דאָן
 ערשט שטעהען זיאַ וויאַ איינע
 געהעממערטע זיילע דאָ, רע-
 דען ניכט, בעוועגען זיך ניכט
 איינמאהל; דעס האַלב מיס-
 סען זיאַ געטראַגען ווערדען —
 זאָ זייד אַהנע פֿורכט פֿאַר איה-
 נען, באַזעס קאַננען זיאַ אייך
 ניכט טהון, גוטעס אַבער

כי עין מיער כרתו מעשה ידי-
 חרש במעצד: (ד) בכסף ובוזה
 ייפהו במסמרות ובמקבות
 יחזקום ולוא יפיק: (ה) כתמר
 מקשה המה ולא ידברו נשוא
 ינשוא כי לא יצעדו אל היראו
 מהם כי לא ירעו וגם היטיב אין
 אותם: (ו) מאין כמות יהוה גדול
 אתה וגדול שמך בגבורה: (ז) מי
 לא יראה מלך הגוים כי לך יאתה
 כי בכל חכמי הגוים ובכל-

מלכותם

אייך ניכט. (ו) ניין! דיר קאמט נייעמאנד גלייך, עוויגער! גראָס ביזט דוא, גראָס איזט דיין נאָ-
 מע אַן העררליכען טהאַטען! (ז) ווער זאָללמע דיך ניכט פֿירכטען, קעניג דער פֿעלי-
 קער! דאָ נור דיר דיא עהרע געביהרט! דען אונטער אַללען ווייזען דער פֿעלקער, אונד
 אין

ר ש י

(ג) חרש. אומן: (ד) מסמרות. קלי"ש בלע"ז: מעלד. דולדויר"א בלע"ז: ובמקבות.
 קורנס מרעי"ל בלע"ז: יפיק. יכרע ברכיו ל' סוקה (שמאל א' ב"ה) ופיק ברכים (חוס ב'):
 (ח) כתמר מקשה. מקיש אות' בקירנס עד שזוקף לו קומה כדקל: אלתיראו מהס. כי לא ירעו
 לכס: וגם היטיב אין אותם. אס מענדוס: היטיב. כמו להיטיב: (ז) לך יאתה. לך נאה:
 ובזאת

ב א ו ר

שמו להם לחוק לבדוד ולהשתחות לו הנל הוא ועין מיער כרתו. (ד) בכסף ובוזה, אס ירלה
 ליפוחו ולעשותו נאה עליו לחפוחו בכסף ובוזה ולהדקי במסמרות ובמקבות שלא ילא מתכונתו
 ולא יכשל, ועיין רד"ק. (ח) כתמר, שס חמר נוסל על כל עמוד גבוה וחלק, כמו שימלך תמרורים
 (לקמן ל"א ב"א), וכפי' רד"ק שס תמרורים כמו ליונים, כי הוא לשון גובה, כמו ויתמרמרו אליו
 (דניאל ח' ז'), ר"ל גלים גבוהים ע"כ, ומזה הטעם נקרא עמוד העשן תמרות עשן (יואל ג'),
 ועיין להחכם געגעניש בפי' מלה זאת, ואולי נא מזה מלת אשכנז טהורק נהפוך האותיות לבנין
 רס וגדול, ולפ"ז השם זה אס לשם תרן (הנאמר בישעיל' ל' י"ז) כתרן על ראש הסר, כי אותיות
 מ"ן מתחלפות זה בזה לרוב ותרן במקום תרס והוא תמר נהפוך האותיות. וגם היטיב אין אותם,
 כלומר גם את אשר תזנבו כי מידי אלהים באת להם הגדולה הזאת לכנוש את כל הארצות
 האל, שקר הוא כי אין כח בידם להטיב, ורק מה' אלהי השמים נהיה הדבר כי אין כמוה בגדולה
 ובגבורה, ובאשר יאמר בפסוק הנא. (ו) מאין, המ"ס נא לכפול ולגדל השלילה כמו המ"ס
 במלת מהיות, וישאשך משלך (ש"א י"ו א'), וכן מאין יושב וניולא בזה. (ז) לך יאתה, ר"ל
 המלוכה, ובאשר כתב הרד"ק כי אס נאמר בהמתרגמים שקדמוני שקאי על היראה, לא שייך לומר

לך

מִלְכוּתָם מֵאֵין כְּמוֹהָ: (ח) וּבֹאֲחַת
 יִבְעֲרוּ וַיִּכְסְלוּ מוֹסַר הַבְּלִים עֵץ
 הוּא: (ט) כֶּסֶף מִרְקַע מִהַרְשִׁישׁ
 יוֹבֵא וְזָהָב מֵאוּפּוֹ מַעֲשֵׂה הַרְשׁ
 וַיְדִי צוֹרֶף תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן לְבוֹשֶׁם
 מַעֲשֵׂה חֲכָמִים כָּלָם: (י) וַיְהִי
 אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים
 וּמֶלֶךְ עוֹלָם מִקֶּצֶפוֹ תִרְעַשׁ
 הָאָרֶץ וְלֹא יִכְיִירוּ גוֹיִם זַעֲמוֹ:
 (יא) כִּדְנָה תֵאמְרוּן לְהוֹם אֱלֹהִים
 דִּי־שְׁמִיָא וְאַרְקָא לֹא עֲבָדוּ
 יֵאבְדוּ מֵאַרְעָא וּמִן־תְּחֹת שְׁמִיָא

אין אללען אהרען רייצען, איזט
 ניעמאנד דיר גלייך. (ח) שאן
 אין דעם איינציגען ערשיינען
 זיא דום אונד טהעריכט, דאס
 זיא דיא פֿערעהרונג דייעזער
 אייטעלן וועזען איינגעפֿיהרט,
 דיא בלאָסעס האַלץ נור זינד,
 (ט) זילבער, בלעך פֿאָן חרשיש
 היעהער געבראַכט, גאַלד אויס
 אופוֹ הער, איין ווערק דעם
 קינסטלערס, דער הענדע
 דעם גאַלדשמיעדס, אין פֿור־
 פֿור אונד היממעלבויה גע.
 קליידעט, לויטער ווערקע גע.
 שיקטער סייסטער. (י) דער
 עוויגע אַבער איזט איין
 וואַהרהאַטער גאַטט, איין
 גאַטט דעם לעבענס אונד
 איין קעניג דער עוויגקייט,
 פֿאַר זיינעם צאַרנע ערכעכט

אלה
 דער ערדבאָדען, קיין פֿאַלק קאָן זיינען גרים
 געט איהנען: דיעזע געטטער, וועלכע היממעל
 האַבען, ווערדען פֿערטיליגט פֿאָן דייעזער ערדע
 אונד אונטער דייעזעם הימ־
 מעל

ר ש י

(ח) ובאחת יבערו. הגוים ומה הוא האמת מוסר של עץ שלהם ויתיסדו עליו: יבערו. ל' שטות
 וכן וכסלו: (ט) מרקע. מרודד: (י) וה' אלהי' אמת. למה כי הוא אלהים חיים ומלך עולם
 לכן יכול לאמת דבריו אבל בשר ודם אומר לעשות ומת או חשש כמו או יורד מנכסיו ואין בידו
 לקיים: (יא) כדנה תאמרון. אגרת היא שאלת ירמי' ליבני' וגלותו בגולה להשיב לכשדו'

ב א ו ר

לך כי אם מפניך יאתה. (ח) ובאחת יבערו וכסלו, פי' הלא בזה יבערו וכסלו אם ישחזו
 לעץ ואכן וישארו חני אתה ואיה חכמתם. מוסר הכלים, טעם מוסר כולל יעודים והעונש
 הנא על כל דבר פשע וכולל ג"כ הלימודים המורים על הנהגות טובות וישרות ועינוג אחד,
 כי כל הלומד לזולתו מנהגים טובים וישרים לריך ליסרו ולהילינו בדרך הזה, ולכן נאמר ג"כ
 על החוקים והתורות אשר יעשה האדם וחי בהם, ועל מנהגי בני אדם אשר הסכימו עליהם
 רבים, כי אז בידם ליסרו ולענוש את הפורש מהם, והוראת מלה זאת דומה ממש להוראת מלת
 רומי disciplina שהוראתו הראשונה היא מוסר דברים ועונש, והוראתו השנייה היא למודים
 המורים על מנהגות טובות וגם הנהגות כוללות בבני אדם, ולפי"ז תרגמתי פה, וב"ז מפרש"י
 ורד"ק. מוסר, ר"ל במוסר. (ט) מהרשיש יובא, מרשיש היתה עיר מסחר בארץ טפאניען
 ונקראת אז טורטעסוס, והיום חכדמוזיען ומשם הביאו כסף וזהב ובניינים ויקרות רבות לארץ
 ננען. אופו, לא נודע מקימו ורבים חשנו כי הוא אוסיר מקום א' בארץ ערב. (יא) כדנה
 האמרון, גם המקרא הזה יבואר היטב לפי פירושי בפרשה זאת, כי הניבא בא להסר משפחות
 זרות מלבס שלא ישאנו כי הגוים גדלו והללימו בנח אלהיהם ולכן למדס מאמר זה בל' כשדאי
 למען

אלה: (יב) עֲשֵׂה אֶרֶץ בְּכַחזוֹ מִכִּין
 תִּבְל בְּחֻכְמָתוֹ וּבַתְּבוּנָתוֹ נִטְה
 שָׁמַיִם: (יג) לְקוֹל תְּהִיזוּ הַמִּזֵּן מַיִם
 בְּשָׁמַיִם וַיַּעֲלֶה נְשָׂאִים מִקֶּצֶה
 אֶרֶץ בְּרָקִים לְמִטְר עֲשֵׂה וַיּוֹצֵא
 רוּחַ מֵאֲצֻרְתָּיו: (יד) גִּבְעַר כָּל-
 אָדָם מִדַּעַת הַבֵּישׁ כָּל-צוֹרֶף
 מִפֶּסֶל כִּי שֶׁקֶר נִסְכּוּ וְלֹא-רוּחַ
 בָּם: (טו) הַבָּל הֵמָּה מַעֲשֵׂה

מעל. — (יב) ער אבער שוף דיא
 ערדע מיט אייגנער קראַפֿט,
 בילרעטע דורך זיינע ווייזהייט
 דען בעוואָהנט ען קרייז,
 שפּאַננטע דיא היממעל אויס
 מיט זיינער פֿערנופֿט. (יג) בייא
 דעם געטאָזע, ווען ער וואַס-
 סערפֿלוטהען אין דיא לופֿט
 זענרעט, דיא וואַלקען פֿאַם
 ראַנדע דער ערדע הערוויף
 פֿיהרט, דיא בליטצע אין רע-
 גען אַומוואַנדעלט, אונד דען
 ווינד אַוּס זיינער האַפֿט לעסט,
 (יד) מוס יעדער מענש ער-

שטוינט דאָ שטעהען, אונד יעדער גאָלדשמיער מוס זיינעם בילרעס זיך שעמען, דעססען
 גוס נור טיישונג אונד אָהנע לעבענסגייסט איזט. (טו) טאַנד זינד זיא אַללעזאַסטט, אין
 ווערק

ר ש י

ארמית חסונה אם אומרין להם לעבוד ע"א: (יב) נטה. טונדי"ש בלע"ז: (יג) לקול חזו.
 בעת בא קול שהוא נותן המון מים בשמים: ישיאים. ענויים: ברקים. סלנדור"ש בלע"ז:
 (יד) נבער. לשון איש בער (תהלים: ל"ב) וכן נבערו הרועים (כאן): נסכו. לשון מסכה:

ב א ו ר

למען יהיה שגור כפייהם להשיב להם בלשוניהם, כי רק ה' עושה שמים וארץ הוא האלהים,
 ואלהיהם אשר לא בראו שמים וארץ יאבדו משמים וארץ. אלה, כלומר אלה הנבראים ונושאים
 מאלהי אמת ומלך עולם. (יב) עושה ארץ, טעם ארץ נוסף לרוב על החומר, וטעם תבל
 על הצורה ועל הארץ הנושבת מבני אדם וזהו עושה ארץ ומכין תבל, וכן הוא באעשה
 בראשית אומר מתחלה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ואח"כ והארץ היתה תהו
 ובהו ולא היה לה לורה עד אשר הכינה ה' בימים הבאים. (יג) לקול חזו, נמשך לדעתי
 לססוק הבא אחריו לקול חזו המון וגו' נבער כל אדם מדעת. המון, ככל ספרי הנביאים
 ישבת הגשם לרבר גדול ונפלא מכל הנפלאות תחת השמש כמו הים בהבלי גוים מגשימים וגו'
 (לקמן י"ד כ"ג), הנותן מטעם על פני הארץ (איוב ד' ט'), וכן לרוב, וכן אחריו חז"ל קשה היא
 ירידת גשמים שהיא שקולה נגד כל מעשה בראשית, (ועיין בזה את העקרים מ"ד פ"ח). ולכן
 בא ג"כ פה הנביא לשבח ולפאר מעשי ה' בדבר זה הנפלא ויודיע ויבאר לנו את כל המעשה
 הגדול הזה בדרך הולדתו והיותו בטבע, כי מתחלה עולה האד מן המים וימים והוא לח יחיה,
 וסנת העלייה בעבור שנתרחקו חלקי האויר אשר במים מחמת החום עד שנעשו יותר גדולים
 וקלים מן האויר החילוף, ועי"ז נעשה קול הומיה באויר כאשר נשמע מטבע הרתיחה של הקדירה,
 וזהו לקול תתו המון מים בשמים, ומתאיד הזה נחכו אח"כ העננים בלאת השמש
 בנבורתו על הארץ, ומחמת את האוירים יותר עד שנעשו חלקי האויר יותר קלים ומגביהים לרום
 שמים עד פגעם בקור אויר האמלעי המוריד אותם משם ומהם נולד המטר, רק ירידת המטר
 א"א שתושלם בלתי נשיבת הרוח המנכה את השמים נענים, ומוליכם ממקום למקום, ועי"ז אמר
 פה ויעלה נשיאים מקלה הארץ, ונמקומות רבות ובלגד בא"י ירד לרוב הגשם אחר
 ברקים רבים הנקראים וועטטערזייכטען וזהו ברקים למטר עשה, ובה תבין את כל המקרא.
 ויוצא רוח מאוצרותיו, או כמו שכתב הרד"ק לפי שהשלה יסודות נראות לעין והרוח חנינה
 נראית

תַּעֲתֵעִים בַּעַת פְּקֻדָּתָם יֵאבְדוּ:
 (טו) לֹא־כֹאֵלֶה חִלְקֵי יַעֲקֹב כִּי־
 יוֹצֵר הַכֹּל הוּא וַיִּשְׂרָאֵל שָׁבַט
 נַחֲלָתוֹ יִהְיֶה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
 (יז) אֲסָפִי מֵאֶרֶץ כְּנַעַן יוֹשְׁבֵי
 בְּמִצְרָיִם: (יח) כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה
 הַנְּגִי קוֹלֵעַ אֶת־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
 בַּפֶּעַם הַזֹּאת וְהִצַּרְתִּי לָהֶם לְמַעַן
 יִמָּצְאוּ: (יט) אֲוִי־לִי עַל־שִׁבְרֵי
 נַחֲלֵה מִכְתִּי וְאֲנִי אֶמְרָתִי אֲךָ זֶה

הלי

יושבת קרי

ווערק דעם טרוגס, דאז צו
 גרונדע געהען מוס צור צייט
 דער אהרונג. (טו) ניכט זא
 איזט יעקב'ס טהייל! דיעזער
 איזט דער שעפפער אללער
 וועזען, אונד ישראל איזט אין
 איהם צוגעמעסענעם ערבע,
 הערר דער העערשאַרען.
 איזט זיין נאמע. (יז) שאַפֶּע
 דייע האַבע אויס דעם לאַנדע,
 דוא אין דיא ענגע געטריעבע.
 נע! (יח) דען זא שאַריכט דער
 עוויגע: דיעסמאל שליידערע
 איך הינוועג דיא בעוואָהנער
 דעם לאַנדעס, אונד בעאַנג.
 סטיגע זיא, דאַמיט זיא עם ער=
 פֿאַהרען. (יט) וועה מיר, וועלך
 איין אינגליק, וועלכע שמערצ=
 האַפֶּטע וואונדע! — איך וועהנטע, עם זיא אין קורצעס ליידען נור, איך ווילל עם

ערי. — איך וועהנטע, עם זיא אין קורצעס ליידען נור, איך ווילל עם ערי.

ר ש " י

(טו) בעת פקודת. כשאפקוד עליהם: (יז) אספי מארץ כנעתך. החניאי בנושי מארעא סחורחך כמו
 כונען בידו מאזני מרמ' (הושע י"ב) ומנחם פירש כנעתך לשון הכנעה ושפלות. ואספי לשון שפיהה שח
 והשפילי יותר משפלות ארץ את הכנעתך את רובלם היושבת עתה במלור: (יח) קילע. כזה
 שהוא זורק אכן בקלע: למען. אשר ימלאו שבר פעולתם: (יט) נחלה. לשון קולי: ואשאנו.
 חרגום

ב א ו ר

נראית כמו הדבר הנחון באור, או נעבור שהרוח הנושבת נתהוה מן האידים החמים ואוירים
 יבשים העולים מן הארץ מעמקים וממערות רבות, ונסגעו באויר הקר אשר למעלה במקום
 העננים והוא כאלו הוביא הרוח מאולרותיהם, והנכון שנכלס הוא שנוח המקרא לומר הש"ית
 ישים הרוח במאסר שלא ירבה לכבש בחזק ויזיק לגני אדם ויחריב העולם ולעת הצורך יפתח
 כנליו ויניחנו חפשי זמן מה. (טו) בעת פקודתם יאבדו, אם הפקדס ותחפש עליהם יהיו
 לאפס כדבר המזויף שאם יחפשו עליו יהיו מולאים התחנולה אבל הענין האלהי כל אשר תחפוש
 עליו תמלאו כזהב (רד"ק בשם הכוזרי). (יז) אספי מארץ כנעתך, גם המשך המקרא הזה
 יבואר היטב לפי כונתי, כי עתה אחרי אמרו בעת פקודתם יאבדו, ואחרי הראותו להם כי גם
 המה יבשלו ויפלו, יקרא לעמו אספי את כל אשר לך בתוך הגוים האלה ולך למקומך שלא תפלי
 ותאבדי עמהם כי בל"ג גם את יושבת במלור ובמלוק כי גם עליך כלתה הרעה רק שלא יעשה
 אותך בלה. כנעתך, חרגמתי בהשתרגם הכשדי והע' זקנים בנושי מארעא סחורחך. (יח) למען
 ימצאו, אשר דברתי עליהם ע"י עבדי הנביאים למען ידעו כי מאתי הכל (רד"ק), ויראו כי
 רק ה' הוא האלהים ואלהיהם הכל וריק וכאשר כתבתי, וטעם ימלאו הוא כמו כי לא יוכל
 החדס למכוא המעשה (קהלת ה' י"ז). (יט) איי לי על שבדי, בפקדו עתה את מפלת העמים
 האלה עלה על לבו שבר ישראל ולעק נשכ הכניסה בקול רם כאשר יראה בעיניו המפלה לעוררם
 לתשובה, וכאשר כתבתי כנ"ל לכאר חבור והמשך השאמרים האלה הנראים מעורבים ומנוכללים
 מאד, אך זה חלי, הכונה אני אמרתי אך זה קולי העובר ויש לו תרופה ע"י כרי אן רופא,
 אבל

חֲלוּ וְאַשְׁאֲנוּ: (כ) אֱהֲלֵי שְׂדֵד וְכָל-
 מִיתְרֵי גִתָּקוּ בְּנֵי יִצְחָק וְאִינָם
 אֵין נִמְרָה עוֹד אֱהֲלֵי וּמְקִיָּם
 יִרְעוּתֵי: (כא) כִּי נִבְעֲרוּ הָרְעִים
 וְאֶת-יְהוָה לֹא דָרְשׁוּ עַל-כֵּן לֹא
 הִשְׁכִּילוּ וְכָל-מְרַעֲיָתָם נִפְוָצָה:
 (כב) קוֹל שְׂמוּעָה הִנֵּה בָּאָה וְרַעַשׁ
 גְּדוֹל מֵאֶרֶץ צָפוֹן לְשׁוֹם אֶת-עָרֵי
 יְהוּדָה שְׂמָמָה מְעוֹן תַּנְיִים:
 (כג) יִדְעֵתִי יְהוָה כִּי לֹא לְאָדָם
 דָּרְכוּ לֹא-לְאִישׁ הִלֵּךְ וְהִכִּין אֶת-
 צִעְדוֹ: (כד) יִסְרְנֵי יְהוָה אֶךְ
 בְּמִשְׁפַּט אֶל-בְּאִפְסָה סֵן-חֲמַעַטְנֵי:
 (כה) שִׁפְךָ חֲמַתְךָ עַל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר

ערט-אגען; (כ) אללין עם
 איזט אויך מיין צעלט הינגע-
 ראפֿט, אבנעריססען זינד
 מינע זיילע, אללע מינע קינ-
 דער זינד פֿאן מיר געגאנגען,
 אונרעס איזט קיין איינציגער
 מעהרדא, קיינער, דער ווייע-
 דער דיא טעפֿפֿיע מיר אויפֿ-
 ריכטען קאָנטע. (כא) אַך דער
 הירטען, דיא זאָ זינגלאָ האני-
 דעלטען! זיא פֿאַרשטען ניכט
 נאָך דעם עוויגען, דאָרום
 האַטטען זיא קיין גליק, אונד
 דאָרום וואָרר איהרע גאַנצע
 העערדע צערשטרייעט.
 (כב) האָרד — דיא שטיממע
 דער שרעקקענסבאָטהשאַפט
 נאָהעט העראָן, אונד איין
 פֿירכטער ליד געטיממעל
 (קעוואַט) אויס דעם לאַנדע צו
 מיטטערנאַכט, דיא שטערטע
 יהודה'ס זאללען אין איינע ווי-
 סטע, אין איינע וואָהנונג דער
 דראָען אומוואַנדעלט ווער.

לא

דען. (כג) איך ווייס עם, אָ גאַטט! דאַס ניכט אין דעם אירדישען מאַכט זיין פֿאַרט-
 גאַנג שטעהט, דאַס דער טעגש אלליין ניכט פֿערמאַג פֿאַרט צו וואַנדעלן אָדער פֿעסט צו זעט-
 צען זיינע שריטטע. (כד) דאָהער ציכטיגע מיך, עוויגער! נור געלינדע, ניכט אין דריינעם
 צארנע, דאַס דוא מיך ניכט גאַנץ אויפֿרייבעסט. (כה) שיטטע דריינען גרים אויף יענע פֿעל-

קער

ר ש י

חרגס יונתן ואסוכרניה אשופדילווי בלע"ז: (כ) ילאוני. ילאו ממנו ירושלים אומרת כן:
 (כא) הרועים. המלכים: לא השכילו. לא הכליחו במלכותם כמו בכל אשר יפנה ישכיל (משלי י"ז):
 מרעיתם. לאן מרעיתם: (כג) לא לאדם דרכו. כי יכר הרע שנראת בו מטהו מן הדרך:
 (כד) אן במשפט. בייסורי: חל באסך. סן תהא בלייה: במשפט. יושטי"כא בלע"ז: אך במשפט.
 חרגס יונתן כרס גדן חסוך ד"א ידעתי ה' כי לא לאדם דרכו אין ביד כל אדם כח להללית

ב א ו ר

אכל הנני רואה אהלי שדד ובני ילאוני ואינס, ואיך תעלה ארונת בת עמי אם לא אמלא איס
 אשר עזר בן לנעות אהלי או להקים יריעותי. (כב) ורעש גדול, עוד זה הקול מדבר ויגיד
 את האון וזה הרעש בא מיד לשום ערי יהודה שממה. (כג) ידעתי, פה הוסיף עוד הכניא
 לדבר כשם הכניסה, ידענו כן אין בדינו להסיר ולהשיב הרעה מאתנו אשר דברת עלינו, כי אין
 ביד האדם להללית דרכו ולהיטיב מעמדו, ואם אתה לא חרפנו שוא עמלו, ולכן יסרכו אך במשפט
 צמדה נכונה. (כד) ששך חסרך, כאשר הודעת לנו ע"י נביאך לאבד ולכלה את כל אוכלינו
 ואותנו אל תמעיט מהיות גוי.

לֹא־יִדְעוּקָה וְעַל מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר
בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ כִי־אָכְלוּ אֶת־
יַעֲקֹב וְאָכְלָהוּ וַיְכַלְהוּ וְאֶת־נְוֶהוּ
הַשְּׂמֹו:

קער אויס, די אדיך ניכט קענען
נען וואללען, אויף נאציאנען,
דיא דיק ניכט אנרופען וואללען
לען, דיא יעקב פערשלאנגען,
איהן פערצעהרט, אויפגע-
רעבען אונד זיינע וואהנונג
צערשטארט האבען.

יא (א) דער בעפעהל פאם
עוויגען און ירמיה ער-
גינג אויף פאלגענדע וויזע:
(ב) מערקע דיא ווארטע דיע-
זעס בינרניססעס, דאמיט דוא
זיא דען יהודים אונד בעוואה-
נערן ירושלים פארטראגען
קאנגעסט, (ג) אונד פליגע נאך
הינצו, זא שפריכט דער עווי-
גע, דער גאטט ישראל'ס:
פליך טרעפעע יענען, דער
ניכט געהארעט דען וואר-
טען דיעזעס בונדעס, (ד) וועל-
כען איך שאן אייערן פא-
טערן עמפפאהלען, אלס
איך זיא אויס דעם לאנדע
מצרים, אויס דיעזעס אייזענ-
אפען געפיהרט האבע, אינע
דעם איך שפראך: געהארעט
מינער שטימע, בעפאלגעט
אללעס, וואס איך אייך בע-
פעהלען ווערדע, זא ווערדעס
איהר סיר איין פאלק, אונד
איך אייך איין גאטט זיין,

יא (א) הַדְּבַר אֲשֶׁר־הָיָה אֵל-
יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר:
(ב) שָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית
הַזֹּאת וּדְבַרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה
וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם: (ג) וְאָמַרְתֶּם
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת:
(ד) אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם
בַּיּוֹם הַזֶּה צִוִּיִּיתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ־
מִצְרַיִם מִכּוֹר הַבְּרֹזֶל לֵאמֹר
שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וַעֲשׂוּתֶם אֹתָם
כְּכֹל אֲשֶׁר־אָצִוָּה אֶתְכֶם וְהֵייתֶם
לִי לְרַעַם וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה לְכֶם

לאלהים

ר ש י

דרכו ואם לא עלן פיד אין כח ביד אויב להזריב ביתך: (כח) אכלו. דיוויכנו"ש בלע"ו וכן
ואכלוהו:

ב א ר

יא (א) הדבר, יתכן שהנבואה הלו היתה לו בימי יאשיהו כאשר מלאו ספר תורת ה' וקראוהו
לפני העם כמו שנאמר ויקרא באזניהם את כל דברי הנביא וגו' ויזכרות את הנביות (מלכים
ב' כ"ג ב' ג'). שמעו ודברתם, ידוע שאין הנביא שומר מין או גוף, ואולי לזה בן ה'
לירמיה ולנפניה כאשר כתב הר"ק, ולכפניה אמר ואמרת אליהם כה אמר ה' אלהי ישראל וגו'
בנ"המק כי לפניה נבא לדעת חכמינו ז"ל בנ"המק ולירמיה אמר קרא את כל הדברים האלה
בזכות כאשר נאמר במקרא ו' ויאמר ה' אלי קרא וגו' ואנכי תרגמתי לפי טעם ראשון.
(ד) מכור הברזל, שהיו הם במלכות הכורף כמו שזכרין הכסף והזהב בכור (רל"ק).